

Sociální pracovník v souladu s platnou legislativou aneb Odbornost sociálních pracovníků jako nutnost ve všech rezortech

Hana Pavezková a Michaela Límová

23. září 2018 oslovila Profesní komora sociálních pracovníků (dále jen PKSP) resort MŠMT s požadavkem na dodržování legislativních podmínek pro výkon profese sociálního pracovníka ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Podnětem bylo několik dotazů na výkon povolání sociálního pracovníka, kde na pozicích sociální pracovník pracovali kolegové a kolegyně bez dosaženého vzdělání, ačkoliv zákon č. 108/2006 Sb. jasně vymezuje kvalifikační požadavky. V některých institucionálních zařízeních tedy nebyla splněna odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka, a tím docházelo k porušování legislativy.

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. jasně vymezuje odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka, a to:

- vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost
- vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu
- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let, za podmínky ukončeného vysokoškolského vzdělání v oblasti studia, která není uvedena v písmenu b) — zrušeno novelou zákona o sociálních službách s účinností od 1. 1. 2017
- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let, za podmínky středního vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně
- právním, ukončeného nejpozději 31. prosince 1998 — zrušeno novelou zákona o sociálních službách s účinností od 1. 1. 2017

Pokud zaměstnanec pracoval ke dni nabytí účinnosti zákona o sociálních službách (tj. ke dni 1. 1. 2007) na pozici sociálního pracovníka a neměl požadovanou kvalifikaci, měl povinnost si kvalifikaci splnit:

- do 7 let od nabytí účinnosti zákona, nezávisle na středním vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním

- do 10 let od nabytí účinnosti zákona, získal-li střední vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním

Do doby splnění kvalifikačních požadavků se na takového zaměstnance pohlíželo jako na sociálního pracovníka. Pokud však v zákonné lhůtě nesplnil kvalifikační požadavky, nemohl nadále vykonávat tuto činnost. Toto ustanovení neplatí pro zaměstnance, kteří ke dni nabytí účinnosti zákona o sociálních službách dosáhli věku 50 let a pracovali na pozici sociálního pracovníka. U těchto osob se kvalifikační požadavek považoval za splněný.

Rovněž podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, je sociální pracovník kvalifikovaný pracovník, vykonávající činnosti, které přispívají k uskutečňování smyslu a účelu sociální práce, tj. k ochraně lidských práv a lidské důstojnosti a k podpoře sociálního bezpečí osob. Tyto odborné činnosti jsou vykonávány v souladu s rozsahem odborné kvalifikace sociálního pracovníka.

Kvalifikační požadavky a mzdové ohodnocení upravuje rovněž Katalog prací, NV 399/2017, 2. 08. 02. Podle tohoto předpisu nelze vykonávat sociální práci bez dosažené odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka. V současnosti je systém nastaven tak, že vyšší vzdělání neznamena automaticky vyšší platební třídu, ale pro lepší platební třídu se musí splňovat požadované vzdělání. Takže sociální pracovníce s vysokoškolským vzděláním může být zařazena v 10. platové třídě, ale není možné mít střední vzdělání s maturitou a být zařazena v 10. platové třídě. 10. platová třída se dle nařízení vlády č. 341/2017 Sb. o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě vztahuje na kvalifikační předpoklady vzdělání pro výkon prací v jednotlivých platových třídách (dále jen „potřebné vzdělání“). Podněty z řad členů PKSP uváděly, že někteří sociální pracovníci ve školství nejen že nesplňovali požadované vzdělání, ale byli dokonce zařazeni se středoškolským vzděláním v 10. platové třídě.

PKSP je členskou organizací sdružující sociální pracovníky, založená v roce 1996. Jejím cílem je prosazovat uznání sociální práce jako vysoce profesionálního oboru, zastupovat sociální pracovníky na vrcholné úrovni především vůči státu jako hlavnímu zadavateli sociální práce a vytvářet podmínky pro zvyšování profesní způsobilosti sociálních pracovníků. Snahou je usilovat o dobré podmínky k výkonu sociální práce a obhajovat profesní zájmy sociálních pracovníků. PKSP nabízí vzdělávací kurzy akreditované MPSV jako další vzdělávání, pořádá tematická setkání a organizuje mentoring.

Příslušný odbor MŠMT se začal tímto znepokojivým stavem zabývat a dne 17. 10. 2018 PKSP sdělil, že bylo přistoupeno k okamžitému řešení dané situace. Krátce poté byla napravena situace v pěti institucionálních zařízeních. Jistě se postupně podaří docílit celoplošného narovnání ve školství, avšak i zahájení tohoto procesu je považováno za úspěch.

Sociální pracovník v institucionálních zařízeních na této pozici má specifické místo v systému péče o svěřené děti, svojí prací sjednocuje a propojuje celý systém péče o dítě. Jednou z hlavních oblastí pracovní náplně je osobní kontakt s dítětem, jeho zákonnými zástupci, pracovníky OSPOD, ale i komunikace se všemi zainteres-

sovanými subjekty, školskými zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy, soudy, policií atd. Rovněž plní funkci poradenskou jak pro děti, tak i pro rodiče, je přítomen u výslechů dětí ze strany PČR, účastní se případových konferencí za účasti OSPOD, soudních líčení, a připravuje děti na vstup do života po ukončení pobytu v zařízení. Podílí se v rámci své agendy celého resocializačního procesu po dobu pobytu dítěte v ústavu.

Při výkonu této agendy pracovníkem s nedostatečnou kvalifikací se může stát, že dětem, žijících v těchto zařízeních, se nedostane kvalitní a odborné sociální práce, neboť pracovníci/pracovnice nemají odborné znalosti a neznají dostatečně účinné způsoby a metody sociální práce. Je zde reálné nebezpečí neprofesionálního zásahu, což je i rozporu s ustanoveními Etického kodexu sociálních pracovníků ČR. V etickém kodexu se uvádí v bodě 2.4.3., že odbornou sociální práci musí provádět vždy kvalifikovaný pracovník s odpovídajícím vzděláním.

Jestliže sociálním pracovníkům chybí jakékoliv teoretické zázemí, nemohou svou činnost dělat cíleně, záměrně, a tedy kvalitně. Sociální pracovníci se učí novým znalostem a dovednostem po celou dobu své profese. Průběžným vzděláním si mají zvyšovat svoji profesionální kompetenci při výkonu jednotlivých činností sociální práce.

Podle názoru PKSP je nezbytné narovnat podmínky pro výkon profese sociálního pracovníka napříč všemi oblastmi ve všech resortech v souladu s právními předpisy. Tento požadavek se může jevit jako samozřejmý, ale bohužel, bez intervence by v tomto případě byl pravděpodobně stav neměnný.

K narovnání požadavků na vzdělání sociálního pracovníka by podle názoru výrazně přispělo přijetí Zákona o sociálních pracovnících/sociální práci. Žádný z rezortů by po jeho přijetí nemohl tvrdit, že se legislativa sociální práce týká jen sociálních služeb (a veřejné správy). Bylo by zřejmé, že právní úprava sociální práce platí pro všechna odvětví, která sociální pracovníky zaměstnávají.

Ozvali jste se, stěžovali jste si, chtěly jste dodržování právních předpisů a obrátilo se to proti vám? Víte, co je to bossing, mobbing, jak se bránit? Čtete zde, <https://pavezkova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=688000>